

Bakıyorum yine eski hobin mezheplere takılıyorsun.

Ha, evet. Ebu Zehra'nın Mezhepler Tarihi'ni okuduğuma mı diyorsun?

Nasıl gidiyor?

İyi. Yapısı pek sarıh değil. Ehl-i Sünnet mezhepleri dışındakilere de pek itibar etmemiş ama başların-dayım daha, onda biri bittiğine göre belki daha ayrıntılı da anlatır.

Ne öğrendin şimdiye kadar?

Re'y konusundaki tartışmalar ilgimi çekti. Medine ve Irak alimleri arasında re'y'in farklı türlerine itibar edilmiş. Medineliler daha çok maslahat, menfaat tarafına bakarken, Iraklılar kıyası tercih edermiş.

Bu ikisi arasındaki fark ne?

Kıyas bir hükmü kullanıp, benzerlik üzerinden yeni hükümlere ulaşmak. Maslahat *salah, iyilik ne taraftadır?* diye sorup hüküm çıkarmak. İstihsan da buna benziyor ama Hanefiler kullanmış.

Karışık gibi duruyor bu işler.

Şimdi, Kur'an ve Hz. Peygamberin uygulaması Sünnette sınırlı sayıda hüküm var. Bunların sınırsız duruma tatbik edilmesi için araçlar lazım. Dahası Kur'anın ve Sünnetin nasıl anlaşılacağı ve Sünnetin ne olduğu konusunda da araçlar lazım.

Bu araçlar mı bunlar?

Evet. Metodlar. Hadis ve Tefsir usulü de kaynakların nasıl anlaşılacağıyla ilgili araçlar üretiyor.

Neden bu kadar çok farklı görüş var?

İşte bu araçların farklılıklarından. Bazıları bazı ayetleri farklı tefsir ediyor, bazıları bazı hadisleri güvenilir bulmuyor, bazıları farklı düşünüp, farklı sonuçlar ortaya çıkarıyor.

Günümüzde artık kalmamış değil mi bunlar? Yapılacak tüm ictihadlar yapılmış?

Biraz öyle duruyor. Kitaplar dolmuş ve artık insanların ötesine inemeyeceği kadar ayrıntımız var. Bu doğru.

Ama bana bir yerlerde yanlışlık var gibi de geliyor, müslümanların haline bakınca.

Bu pek çok kimseye öyle geliyor. Onun için *kurtarıcısı* eksik olmaz dinimizin hamdolsun. Yenilemek için *yeterince eski* olmak gerekmez, belki bir faydası olacak bu *yenilikçilerin* ama ancak kendileri söyleyip, kendileri itibar ediyor.

Bir de sen?

Dini konularda herkesi dinlerim, sonra aklıma hangisi yatarsa onu uygularım. Bulabildiğim kadar görüş okurum. Dini düşünce farklılıkları çok ince tartışmaları da getirir ve insanların nasıl yaklaştığını görmek güzel oluyor.

Bir faydası oluyor mu bunları öğrenmenin?

Bugün yapılan tartışmaların geçmişte de yapıldığını öğreniyorsun. Veya mesela Mürchie diye bir itikadi mezhep olduğunu ve bunlara göre *sadece iman etmenin* cennete gitmek için yettiğini, ibadeti çok da lüzumlu görmediklerini okuyorsun. Ehl-i Sünnet içinde bile takipçileri varmış.

Bizim şimdiki din anlayışımıza benziyor biraz.

Evet evet. Mesela bunu bildiğinde günümüzdeki müslümanlara pek kızmıyor. Adı Maturidi, kendi Mürchie bir insan topluluğu demek bizimkisi diyorsun. Teorik olarak hepimiz günahlarımız ölçüsünde cehennemde cezalandırılacağımızı biliyoruz ama dışarıdan bakınca buna inanan yokmuş gibi geliyor. *Eşhedü* deyince cennete gireceğine inanan çok. *Allah nasılsa affeder* mezhebi.

Senin de ilgini çekti galiba?

Haha, ben uygulamasını beceremesem de çok daha *uygulamalı* bir dine inanırım. Allah günahlarımı affetsin. Ancak Allah'a (sanki bilmiyormuş gibi) hangi ibadetin kabul olup, hangisinin kabul olmayacağını anlatmaya varan bir uygulama değil. Sadece fiilin sözden önemli bir olduğunu tanımak lazım. Takva lafta ve gösterişte değil, fiilde ve imtihanda.